

Kristinehamns FN-förening

Monica Ekström om Barnkonventionen

Engelskan Eglantyne Jebb brann för barns rättigheter och grundade Rädda Barnen 1919. Hon såg konsekvenserna av första världskriget och hur hårt särskilt barnen hade drabbats. Samma år bildades Rädda Barnen i Sverige. I vår tid och i vårt närområde brinner Monica Ekström för barnrättsfrågor, och förutom ett mångårigt engagemang i landstingspolitiken för barn och folkhälsa är hon bland annat vice ordförande i Brottsofferjouren Sverige. Kristinehamns FN-förening hade bjudit in henne till sitt senaste möte för att berätta om FN:s barnkonvention.

En serie av FN-deklarationer ledde till att Barnkonventionen antogs av FN:s generalförsamling 1989 och ratificerades av Sverige redan 1990. 196 länder har skrivit under och förbundit sig att följa den, däremot har den inte ratificerats av USA. Sedan 2020 är barnkonventionen en del av svensk lag. Det har således varit en lång resa sedan Rädda Barnen grundades 1919.

Alla barns rättigheter finns samlade i ett dokument innehållande 54 artiklar. De fyra grundprinciperna, som måste beaktas i alla beslut som rör barn, är följande:

- Alla barn har samma rättigheter och samma värde
- Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn
- Alla barn har rätt till liv och utveckling
- Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad

Monica Ekström poängterade att konventionen handlar om barnens rättigheter som individer och inte om barn i allmän bemärkelse. Det ska också vara inflytande på riktigt, inte i små obetydliga frågor.

Barn behandlas olika utifrån var man bor och var föräldrarna är födda. Konventionen gäller alla barn inom Sveriges gränser, men Ekström menade att barn behandlas olika utifrån var man bor och var föräldrarna är födda. Regeringen förbereder nu en lag om att anställda inom kommuner och myndigheter ska bli skyldiga att i sin yrkesutövning ange s k papperslösa till Migrationsverket och polisen – oftast kallad angiverilagen. En sådan anmälningsplikt skulle inte bara drabba de vuxna som olagligt vistas i Sverige utan även slå hårt mot deras barn. Barnens lagliga rätt till utbildning och hälsovård kan hotas om föräldrarna känner sig tvingade att gå under jorden.

FN:s barnrättskommitté övervakar efterlevnaden i alla länder som har ratificerat konventionen. Här ställs högre krav på Sverige än på utvecklingsländer. Den kritik som riktats mot Sverige handlar bland annat om regionala skillnader, bristande kunskap hos beslutfattare, att det behövs åtgärder för att motverka diskriminering och våld mot barn och att det inte finns någon instans dit barn kan vända sig med klagomål. Exempelvis finns i nuläget ingen instans dit barn kan vända sig för att överklaga beslut i en vårdnadstvist.

Så vad har då hänt sedan barnkonventionen blev lag? En utredning tillsatt av regeringen ger flera förslag om hur Sverige ska leva upp till barnkonventionen. Exempelvis föreslås att barn under 15 år ska höras i domstol. Lagen om barnfridsbrott tillkom 2021. Det är sedan dess straffbart att låta barn bevittna till exempel våld eller sexuella övergrepp mellan närstående. Domar visar att domstolar i högre utsträckning än tidigare resonerar kring barnkonventionen. Dock kommer barn inte till tals i var tredje dom om placering i vårdnadstvister.

Slutligen togs frågan upp om orosanmälan när man misstänker att barn far illa. Ekström framhöll att det visserligen är bättre att anmäla en gång för mycket, om man misstänker att ett barn far illa. Hon tipsade om att man kan göra en anonym anmälan till socialtjänsten från dolt nummer och berätta att

man tror något pågår. Men i ett allvarligt läge ska man kanske hellre ringa polisen än ingripa själv. Från publiken kom tipset att det alltid är bra att ha kontakt och prata med sina grannar.

Siw Wikström